

تمرین ادبیات اعدادیه

۳- اندوخته کرد، یعنی قرارداد. مَدَّخَر: اندوخته، بر انداز شده.

خود آزمایی

۱- در درس یک جمله‌ی دعایی بیابید؟

صد هزار صلوات و تحیات، طیات زاکیات بر روضه‌ی مطهر و تربت مقدس وی باد.

۲- چرا نویسندگان، شعرا و ... اوّل کتاب را با ستایش خدا آغاز می‌کنند؟

چونکه خداوند خالق همه مخلوقات است و همچنین پیامبر ﷺ گفته است هر کار و بزرگی به نام خدا آغاز نشود، بی برکت خواهد بود. «كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَهُوَ أَبْتَرُّ»

نکته‌ی زبانی

به این جمله‌ها توجه کنید:

الف: طلاب تلاوت می‌کنند. ب: مسلمانان در نماز عید شرکت کردند.

همان طور که می‌بینید هر جمله شامل دو بخش است بخش اول همان است که در باره‌ی آن خبری می‌دهند؛ به این بخش، نهاد جمله می‌گویند.

بخش دوم خبری است که درباره‌ی نهاد داده می‌شود؛ به این بخش، گزاره‌ی جمله می‌گویند. نهاد و گزاره را در جمله‌های بالا پیدا کنید.

امام: پیشوا بنی فاطمه: فرزندان حضرت فاطمه (علیها السلام) تیه: صحرا، وادی خرام: فعل امر از مصدر خرامیدن؛ در اینجا یعنی بیا دلدل: نام استری است که حضرت پیامبر ﷺ به حضرت علی (علیه السلام) هدیه فرمود. سدره: سدره المنتهی؛ نام درختی در بهشت شفیع الوری ...: معنی بیت: حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) شفاعت کننده مردم و آقا و صاحب روز رستاخیز و حشر، پیشوای هدایت شوندگان در جایگاه ویژه روز محشر تکیه زده است. عنان: فعل امر کلیم: لقب حضرت موسی (علیه السلام): یعنی سخنگو مجال: اجازه مُرید: شاگرد، ارادتمند مهبط: محل فرود آمدن نعت: مدح و ثنای حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)

خود آزمایی:

۱- کدام بیت بیانگر یکی از معجزات حضرت پیامبر ﷺ است؟

چو عزمش بر آهیخت شمشیر بیم به معجز میان قمر زد دو نیم
شب‌ی بر نشت از فلک برگذشت به تمکین و جاه از ملک در گذشت

۲- ملّمع به چه شعری گفته می‌شود؟ ابیات ملّمع درس را بنویسید.

کریم السجایا جمیل الشیم نبی البرایا شفیع الامم
چه نعت پسندیده گویم ترا علیک السّلام ای نبی الوری
چه وصفت کند سعدی نا تمام علیک الصلوٰۃ ای نبی و السّلام

ملّمع: صنعتی که یک مصراع عربی و مصراع فارسی یا بیتی عربی و بیتی فارسی داشته باشد.

ملّمع: شعری که جمله‌ها یا مصراع‌های دارد از غیر زبانی که شعر در آن سروده شده است و آن را مردم هند و پاکستان ریخته می‌گویند. (دهخدا)

۳- آرایه ادبی تلمیح در کدام بیت ها دیده می شود؟ واقعه معراج، شق القمر، موسی و طور.

۴- کدام ابیات معراج رسول الله ﷺ را بازگو می کند؟

شبی بر نشست از فلک برگذشت	به تمکین و جاه از ملک در گذشت
چنان گرم در تیه قربت براند	که در سدره، جبریل ازو باز ماند
بدو گفت سالار بیت الحرام	که ای حامل وحی برتر خرام
چو در دوستی مخلصم یافتی	عنانم ز صحبت چرا تافتی
بگفتا فراتر مجالم نماند	بماندم که نیروی بالم نماند
اگر یکسر موی برتر پرم	فروغ تجلی بسوزد پرم

خود آزمایی

۱- از آثار امام محمد غزالی رحمه الله دست کم سه اثر دیگر نام ببرید.

۱- احیاء العلوم - ۲- منهاج العابدین ۳- لب الاحیاء ۴- اخلاق الابرار ۴- جواهر القرآن ۵- فتوح القرآن.

۲- حضرت رسول اکرم ﷺ در پاسخ صحابه کرام رضی اله عنهم در مورد جوان کاسب چه فرمود؟

اگر برای بی نیاز کردن خانواده اش کار می کند گویا مجاهد راه خدا است و اگر برای فخر فروشی کار می کند در راه شیطان است.

۳- حضرت عیسی علیه السلام چرا به عابد فرمود برادرت از تو عابد تر است؟

چون از دسترنج خود می خورد محتاج مخلوقات نیست.

۴- نصیحت لقمان حکیم به فرزندش را در مورد کسب و کار بنویسید.

از کار کردن دستبردار مباش هر کس محتاج مردم باشد در دینش نقصان بوجود می آید، عقلش کم می شود و جوانمردیش از بین می رود و مردم به نگاه حقارت او را نگاه می کنند.

«با» «از»، «به» و ... «حرف اضافه» نام دارند. هر گاه حرف اضافه بر سر کلمه ها یا گروه کلمات پس از خود بیایند، به این گونه کلمات یا گروه کلمات «متّم» می گویند. متّم مانند نهاد، مفعول و مسند یکی از نقش های دستوری است که توضیحی بیش تر در باره ی جمله می دهد.

توضیحات

خدشه: نشان و اثر گذاشتن، خراشیدن عارفان: جمع عارف؛ شناسنده راه، مرد خدا

محبوب: دوست داشتن معارف: جمع معرفت؛ شناخت ها معبود: عبادت شده

مناجات: راز و نیاز با خداوند متعال مهرورزیدن: دوست داشتن

خود آزمایی

۱- چرا زبان فارسی را دوست داریم؟

زبان فارسی نه فقط مرا به فارسی زبانان جهان و ایرانیان معاصر و هموطنانم پیوند می دهد و موجب همدلی و همزبانی من با آنان می شود که مرا با گذشته ها نیز همراه و هم نوا و هم آواز می سازد.

به کمک زبان فارسی می توانم پای سخن دانشمندان و حکیمان بنشینم که در طول قرن های گذشته، سخنان عالمانه و حکمت آمیز خود را به زبان فارسی بیان کرده و به یادگار گذاشته اند.

با زبان فارسی می توانم اندرز استادان اخلاق را بشنوم. هم چنین می توانم با فهم معارف و مناجات مؤمنان و عارفان بزرگ، دل به آنان بسپاریم و به معبود و محبوب آنان ایمان بیاوریم و با او راز و نیاز کنم.

آری، به زبان فارسی عشق می ورزم؛ چون با دانستن این زبان می توانم احساسات و افکار ایرانیان و فارسی زبانان دیروز و امروز را درک کنم و در غم ها و شادی ها و بیم ها و امید ها ی آنان شریک شوم و هم چون آنان به آن چه دوست داشته اند، مهر بورزم و آن چه را دشمن می شناخته اند، دشمن بدارم.

۲- برای حفظ و نگاهبانی زبان فارسی چه باید کرد؟

باید از ورود کلمات بیگانه در زبان فارسی جلوگیری کرد و با نوشتن کتب آن را بین افراد جامعه نشر و محفوظ کرد و به نهاد فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی توجه ویژه نمود.

۳- به نظر شما چه خطراتی زبان و خط فارسی را تهدید می کند؟

۱- ورود کلمات بیگانه ۲- تکلم و نوشتن به زبانهای دیگر ۳- محافظت نکردن بر حفظ رسم الخط و کلمات از جمله مهمترین خطرات به حساب می آیند.

مسند: صفت یا حالتی است که به نهاد نسبت داده می شود.

به فعل هایی مانند «بود» و «است» فعل اسنادی می گویند.

توضیحات:

ته: تو درویش: تهیدست، بی چیز دولتمند: ثروتمند رعنا: زیبا، متناسب؛ در اینجا قدرت آفرینش الهی است.

وینم: بینم، می بینم فعل مضارع اخباری

خود آزمایی

۱- پیام آخرین دو بیتی درس چیست؟

بعد از مرگ در قبر امیر و فقیر برابر هستند.

۲- قالب شعری دو بیتی چیست؟ از نظر قرار گرفتن قافیه چگونه است؟

شوی دارا که دو بیت یا چهار مصرع که مصرع های اول و دوم و چهارم باهم هم قافیه هستند و زنش مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن است.

نکته ادبی:

یکی از راه های زیبا سازی و تأثیر گذار کردن نوشته ی «بهره گیری از سخنان بزرگان کلمات قصار و امثال و حکم» است. نویسندگان با استفاده از این جملات و گاه آیات و ابیات بر اعتبار و ارزش کلام خود می افزایند برای نمونه سعدی، بیتی از فردوسی را در شعر خود این گونه به کار گرفته است:

چه خوش گفت فردوسی پاکزاد که رحمت بر آن تربت پاک باد

«میازار موری که دانه کش است که جان دارد و جان شیرین خوش است»

یا نظامی اثر معروف خود، مخزن الاسرار را با این بیت آغاز می کند که مصرع اول آن برگرفته از قرآن است:

بسم الله الرحمن الرحيم هست کلید در گنج حکیم

توضیحات

ابواب: جمع باب، دروازه افکند: انداخت بوم: جغد، قدما این پرنده را شوم و بد یمن می‌دانستند
التفات: توجه نمودن سالار خرد: کنایه از عقل ضمان: عهده دار، ضمانت طعمه: خوراک، قوت روزانه
عقده: بند، گره عمده: بند محکم، بند بزرگ فراست: زیرکی، هوش فرج: گشایش، رهایی
قصد من دارند: اراده خوردنم را دارند مقرون: نزدیک، در محل ملاطفه: مهربانی، لطف
مهمّات: کارهای مهمّ

خود آزمایی

۱- کتاب کلیله و دمنه را چه کسی و از کجا به ایران آورد؟

به دستور نصر بن احمد از هندوستان در قرن ششم توسط ابو المعالی نصر الله منشی از متن عربی به فارسی برگردانده شد.
بروزیه طبیب مروزی در مصر انوشیروان ساسانی از هندوستان به پارسی در آورد به دستور انوشیروان.

۲- نام اصلی و زبان نگارش کتاب کلیله و دمنه چیست؟

از سانسکریت به پهلوی نام اصلی پنجه تینتره به زبان سانسکریت

۳- نثر کتاب کلیله و دمنه چه نثری است؟

مصنوع و فنی.

۴- در داستان موش و گربه چه صفات والایی را می‌توانید بیابید؟

انسان باید زیرک باشد در مصایب تصمیم سریع و صحیح بگیرد، چاره اندیشی و دوراندیشی عمیقی داشته باشد، بر هر کسی
اعتماد بی‌جا نکند. برادرش را کمک کند تا در هنگام مصیبت‌ها فریادری کرده شود.

نکته زبانی

به جمله‌های زیر توجه کنید:

ما هرگز حاضر به تسلیم در برابر استکبار جهانی نخواهیم شد. او می‌گفت. تو دلش چه می‌جویی.

نهادهای جمله‌های بالا، ضمیر هستند. ضمیر واژه‌ی است که معمولاً به جای اسم می‌نشیند و ما را از تکرار آن اسم بی‌نیاز می‌کند.

ضمیرها دو گونه‌اند: ضمیرهایی که به تتهایی به کار می‌روند. به این ضمیرها «جدا» یا «منفصل» می‌گویند.

مفرد جمع		
اول شخص	من	ما
دوم شخص	تو	شما
سوم شخص	او	آن‌ها (ایشان)

ضمیرهای دسته‌ی دوم ضمیر «پیوسته» یا «متصل» هستند. همان طوری که از اسمشان پیداست به واژه‌های دیگر می‌چسبند و اغلب مالکیت را نشان می‌دهند. (خودم، خودت، خودش و...)

مفرد جمع

—	م	—	شخص
—	ت	—	شخص
—	ش	—	شخص

توضیحات

تقصیر نمی‌کنم: کوتاهی نمی‌کنم خبر: حدیث، روایت ستمکار: ظالم فارغ‌دار: در اینجا توجّه کن گرد کن: جمع آوری کن منقطع: پایان آمدن، بریده شدن

خود آزمایی

۱- پیام محوری بخش «محبّت واقعی» چیست؟

والدین دو گوهر نایاب هستند که باید قدرشان دانسته شود و هیچ وقت فرزند نمی‌تواند احسانات آنها را پاسخ گوید.

۲- تفاوت خدمت پدر و خدمت فرزند در درس محبّت واقعی چیست؟

پدر برای زنده ماندن من خدمت مرا می‌کند و من برای مردن او خدمت او را می‌کنم.

۳- عبارت «گرد کن مرگور تنگ» یعنی چه؟ یعنی برای قبر تنگ خودت اعمال صالحه جمه کن

۴- از صفات حسنه‌ی اخلاقی که در درس هفتم بیان شده دست، کم چهار صفت را بیان کنید.

۱- فرو بردن خشم؛ ۲- پوشیدن عیب‌های دیگران؛ ۳- بخشش؛ ۴- سبقت در اعمال نیک.

نکته زبانی

به این گروه از کلمه‌ها توجّه کنید:

۱- کوتاه و بلند، سفید و سیاه، با ادب و بی ادب

۲- زحمت و رنج، معرفت و علم، صبر و بردباری

می‌بینید که دسته‌ی اول هر دو کلمه که با هم آمده‌اند، معنای ضد هم دارند به این دسته از کلمات «متضاد» می‌گویند.

دسته‌ی دوم، تقریباً معنای نزدیک به هم دارند. به این گروه از کلمه‌ها « مترادف» یا هم معنی « می‌گویند».

آیا می‌توانید چند نمونه کلمه‌ی هم معنی و چند نمونه متضاد بگویید؟

۱- مترادف. قدر و اندیشه، چهره و روی، سیاه و تیره ۲- متضاد. شب و روز، چپ و راست، بالا و پایین، جنگ و صلح.

توضیحات

اسرار: جمع سرّ؛ رازها انیس: هم نشین، مونس بود بی‌مُزد...: معنی بیت؛ کتاب بدون اجر و پاداش و مَتّ معلّم و راهنما تو است و هر لحظه بوسیله علم و دانش آرزوهای تو را بر آورده می‌کند.

درونش همچو...: معنی بیت؛ اوراق کتاب پُر از سخنان نغز و خوش است که به گلبرگ‌های غنچه تو شکفته شده تشبیه شده

است و ارزش و منزلت ورق زدن کتاب از یک سینی پر از دُر و مروارید بالاتر است. فروغ: نور، روشنایی

قول: گفتار، سخن در اینجا حدیث حضرت رسول اکرم ﷺ گهی: کوتاه شده گاهی است

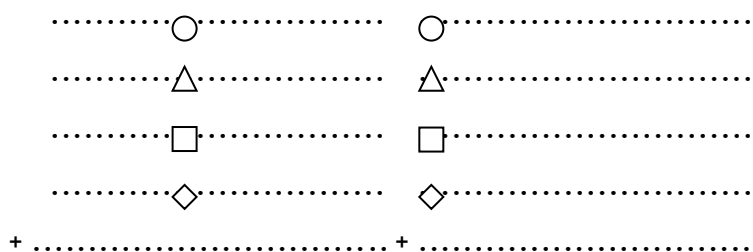
مقاصد: جمع مقصد؛ تیت‌ها، هدف‌ها. نهی: از مصدر نهادن؛ در اینجا کنی، گوش بکنی.

خود آزمایی

- ۱- در این شعر، کتاب به چه چیزهایی تشبیه شده است؟
همنشین لحظات تنهایی، روشنی صبح، استاد بی‌مزد ۹۹۹ و **تست غنچه** و گلبرگهایش.
- ۲- شاعر در توصیف کتاب، به چه نوع کتاب‌هایی اشاره کرده است؟
تفاسیر - احادیث - و شروح آنها - تاریخ.
- ۳- مسند، و فعل ربطی را در مصرع زیر بیابید. «فروغ صبح دانایی کتاب است»
- ۴- در مصرع زیر متمم را پیدا کنید.
گاهی از رفتگان تاریخ خواند.
- ارزش‌های زبانی و ادبی

نکته ادبی

شعر که در این درس خواندیم، چه ویژگی مشترکی در قالب شعری دارند؟ با اندکی دقت متوجه می‌شویم که قافیه‌های هر بیت با بیت دیگر متفاوت است.

به این قالب «مثنوی» می‌گویند. مثنوی قالب شعری است که در وزن یکی با بیت‌های مصرع (دو قافیه یکسان)، اما هر بیت آن دارای قافیه‌ی مستقل است. مثنوی معمولاً بلند و طولانی است. از مهم‌ترین مثنوی‌های فارسی می‌توان «شاهنامه‌ی فردوسی»، «بوستان سعدی»، «مثنوی معنوی مولوی» و «لیلی و مجنون نظامی» و «پندنامه عطار» را نام برد.

نکته‌ی زبانی

به این فعل‌ها توجه کنید

دسته‌ی اول

- ۱- شنیدم / شنیدید / شنیده بودم / شنیده باشیم / جزء ثابت و مشترک شنید

دسته‌ی دوم

- ۲- می‌شنوم / بشنوید / جزء ثابت و مشترک شنو

فعل‌های دسته‌ی اول ماضی هستند؛ یعنی انجام کار را در زمان گذشته نشان می‌دهند. در این فعل‌ها جزء مشترک و ثابت «شنید» که به آن «بن فعل» می‌گویند و چون فعل ماضی است، به آن «بن ماضی» می‌گویند.

فعل‌های دسته‌ی دوم مضارع هستند که انجام کار را در زمان حال نشان می‌دهند. در این فعل‌ها جزء مشترک ثابت «شنو» که به آن «بن فعل» می‌گویند و چون فعل مضارع است، به آن «بن مضارع» می‌گویند.

آیا می‌توانید «فعل‌های» بدانند، می‌دانم، دانستی و دانسته‌ایم» بن ماضی و بن مضارع را مشخص کنید؟ دانست بن ماضی، می‌دانم بن مضارع.

توضیحات

وجود: هستی، کائنات صُنع: آفرینش، آفریده بر: خشکی میغ: ابر قُوس قُزح: رنگین کمان
 بساط: گستردنی، فرش در اینجا اشاره به زمین دارد فراخ: وسیع، گشاده دیبای هفت رنگ: پارچه گل دار؛ در اینجا فصل بهار و گل‌های رنگارنگ بر روی زمین است. خانه‌ی خدا: منظور عالم هستی مختصر: کوتاه، کوچک در اینجا چشم تو به علت محدودیت دیدن اندکی از آثار و نشانه‌های قدرت ربّ العالمین را می‌بیند در واقع اصلاً نمی‌تواند ببیند
 مثل: داستان جمال صورت قصر: زیبایی ظاهری ساختمان کاخ سریر: تخت پادشاهی قناعت کنی: راضی شوی
 معرفت: شناخت خدا مدهوش: بی‌هوش متحیر: حیران، سرگردان صفت آن گویی: ... آن را تعریف کنی.

خود آزمایی

- ۱- درس شگفتی‌های آفرینش یاد آور کدام حدیث حضرت پیامبر اکرم ﷺ است؟
 تَفَكَّرُ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ - تَفَكَّرُ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ قِيَامِ لَيْلَةٍ - فِكْرُهُ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سِتِّينَ سَنَةً
- ۲- مفرد واژه‌های زیر را بنویسید.

جواهر، معادن، انواع، جوانب، عجایب، اجسام، آیات، حشرات
 جوهر، معدن، نوع، جانب، عجیب، جسم، آیه، حشره.

۳- برای موصوف‌های زیر یک صفت بنویسید.

آسمان، زمین، کوه، شهر، بیابان، باران، برف، خورشید، درخت

بلند، وسیع، استوار، زیبا، خشک، لطیف، سفید، تابان، تنومند.

۴- کیمیای سعادت خلاصه‌ی، کدام اثر امام محمد غزالی است؟

احیاء علوم الدین

۵- عبارت «هر یکی را آن چه به کار باید، داد» یعنی چه؟

هر مخلوقی را برای زیبایی هر رنگ و عضوی لازم بوده هر چه شما برای زندگی لازم بوده عنایت فرموده است.

۶- منظور از واژه‌ی آیات در جمله‌ی «و این همه آیات تعالی است» چیست؟ نشانه‌ها

نکته اول

به این کلمات توجه کنید:

حیاط، حیات ثواب، صواب

همان طور که می‌بینید، هر دسته از این کلمه‌ها به یک صورت تلفظ و خوانده می‌شود، اما مشکل نوشتاری آن‌ها و در نتیجه

معنای آن‌ها، متفاوت است. مثلاً واژه‌ی «حیاط» به معنای «محوطه» و «حیات» به معنای «زندگی»، است.

به این گروه از واژه‌ها، «هم آوا» یا «متشابه» می‌گویند.

نکته‌ی دوم

به این بیت توجه کنید:

گل بخندید که از راست نرنجیم ولی هیچ عاشق، سخن سخت به معشوق نگفت

می دانیم که خندیدن، ویژگی انسان است و برای گل امکان پذیر نیست در این سرود (بیت). گل به انسانی تشبیه شده است که می تواند بخندد. هر گاه ویژگی های انسان را به غیر انسان نسبت دهیم، به آن «شخصیت بخشی» یا «تشخیص» می گویند. یکی از زیبایی های ادبی شخصیت بخشی به اشیاست.

توضیحات

ابلیس: شیطان بصره: شهری در عراق کنونی جاهیت: جاه + یت؛ مقام، مرتبه زهره: جرأت صومعه: عبادتگاه؛ محل عبادت مسیحیان طراز: دزد، سارق قحطی عظیم: خشکسالی بزرگ مقرّبان آسمان: فرشتگان موافقت: در اینجا مطیع و فرمانبر

خودآزمایی

- ۱- آیا می توانید سرانجام زندگی رابعه عدویه را در کلاس بخوانید؟ از عارفان عصر خویش قرار گرفت.
- ۲- از آثار فرید الدین عطار نیشابوری دست کم دو اثر دیگر نام ببرید.
- الهی نامه - اسرار نامه - مصیبت نامه - منطق الطیر - وصلت نامه - وصیت نامه - پندنامه - بلبل نامه.
- ۳- موضوع کتاب تذکرة الاولیا چیست؟ ذکر حال بزرگان دین.

نکته زبانی

به جدول زیر توجه کنید.

مفرد	جمع	
اول شخص	رفتم	رفتم
دوم شخص	رفتی	رفتید
سوم شخص	رفت	رفتند

همانطور که در جدول می بینید هر فعل شش ساخت دارد که از نظر شمار به دو گروه مفرد و جمع و از نظر شخص به سه دسته ی اول شخص، دوم شخص و سوم شخص تقسیم می شود، شخص و شمار فعل از طریق «شناسه» ی آن تشخیص می دهیم. شناسه های زیر با بن ماضی می آیند.

مفرد	جمع	
اول شخص	- م	- یم
دوم شخص	- ی	- ید
سوم شخص	شناسه ندارد	- ند

توضیحات

از آن بُرد...: معنی بیت «روزگار به این دلیل جوانی مرا ربود که من به هنگام نگه داری از آن در غفلت و بی خبری به سر می بردم. خانه‌ی استخوانی: جسم، تن آدمی سرگرانی: کنایه از غرور و تکبر متاع: در لغت کالا، در اینجا عمر انسان نامه: منظور کتاب زندگانی

خود آزمایی

۱- بیت «بگفت اندر این نامه حرفی است مبهم که معنیش جز وقت پیری ندانی» یعنی چه؟
تا نعمت جوانی در دسترس است قدرش دانسته نمی‌شود وقتی پیری فقط انسان پی می‌برد که چه نعمت بزرگی از دست داده است.

۲- شاعر جوانی را استعاره از چه چیزهایی می‌داند؟ ۱- مرغ؛ ۲- متاع و کالا؛ ۳- گنج
۳- چرا پیر از جوان می‌خواهد که در باره‌ی دوره‌ی ناتوانی سؤال نکند؟
چون انسان تا به سن ناتوانی نرسیده نمی‌تواند این دوره را تصور کند چون دوران پیری روزی خودش می‌آید و نباید نگرانش بود آنچه که قابل نگرانی است قدر دانستن دوره‌ی جوانی می‌باشد.
۴- قالب این شعر چیست؟ چرا؟ غزل، چون مصراع اول با تمام مصراع‌های دوم هم قافیه است.

نکته زبانی

به فعل‌های زیر توجه کنید:
ماه مبارک رمضان با تو وداع می‌گوید.
کاش همیشه حقیقت را بگوییم!
هر دو فعل از بن مضارع (گوی) ساخته شده‌اند و هر دو انجام کار در زمان حال را نشان می‌دهند.
به ساخت فعل‌ها در جدول نگاه کنید.

مفرد	جمع	
اول شخص می‌دهم	می‌دهیم	
دوم شخص می‌دهی	می‌دهید	
سوم شخص می‌دهد	می‌دهند	

همان‌طور که می‌بینید، این افعال از می + بن مضارع و + شناسه تشکیل شده‌اند.
شناسه‌های زیر به بن مضارع می‌پیوندند.

مفرد	جمع	
اول شخص -م	-یم	
دوم شخص -ی	-ید	
سوم شخص -د	-ند	

توضیحات:

اثنا: هنگام تاس: تشت بزرگ خداوندگارش: صاحب و مالکش خواجه: آقا، سرور، مالک صاحب گوهر: اصیل و نژاده، با اصل و نسب صحابه: یاران جانشین حضرت پیامبر اکرم ﷺ، به شخصی که یک بار جمال جهان آرای پیامبر ﷺ را دیده باشد صحابی گویند. نمی هلد: از مصدر هلیدن؛ به معنی گذاشتن، نمی هلد: نمی گذارد

خود آزمایی

۱- حقوق مسلمانان بر یکدیگر را مطابق حدیث نبوی بنویسید.

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ».

۲- راجع به کتاب گران سنگ «مثنوی معنوی» مختصراً بنویسید.

کتاب عرفانی مثنوی معنوی اثر جاویدان مولانا جلال الدین محمد بلخی مشهور به مولوی شاعر قرن هفتم هجری قمری است. وی در سال ۶۰۴ هجری قمری در بلخ زاده شد. پدر وی بهاء الدین که از علما و صوفیان بزرگ زمان خود بود. ملاقات وی با شمس تبریزی در سال ۶۴۲ هجری قمری بود که انقلابی در وی پدید آورد که موجب ترک مسند تدریس و فتوی وی شد و به مراقبت نفس و تذهیب باطن پرداخت. وی در سال ۶۷۲ هجری قمری در «قونیه» وفات یافت. از آثار او می توان با مثنوی، دیوان غزلیات، کلیات شمس، رباعیات، مکتوبات، فیه ما فیه و مجالس سبعة اشاره کرد.

۳- پیام محوری بخش سوم درس را بیان کنید؟

عشق خداوند، تاپار که را خواهد میلش به که باشد. یعنی اسلام توفیقی از جانب رب العالمین بر بندگان خاصش است.

نکته زبانی

به این جمله توجه کنید:

یک بار دیگر ان شاء الله شکوه و عزت این اسلام بر خواهد گشت.

همان گونه که می بینید، فعل جمله ی بالا به زمان آینده اشاره می کند. به این گونه از افعال «آینده» یا «مستقبل» می گویند به این ساخت این فعل دقت کنید. (خواه + شناسه ی مضارع + بن ماضی)

مثال

مفرد	جمع
خواهم رفت	خواهیم رفت
خواهی رفت	خواهید رفت
خواهد رفت	خواهند رفت

می توانید بگویند کدام قسمت فعل ثابت است و کدام قسمت تغییر می کند؟

توضیحات

باری: خداوند حرم کعبه: گرداگرد کعبه، مراد از حرم آن مقدار از اراضی مکه است که در آن صید روا نیست.
 حصبا: سنگریزه خاک عجز: خاک ناتوانی و خواری: معنی مصراع: در حالی که ناتوانی و خواری، روی بر خاک نهاده ام.
 در پایم بمالند: در زیر پا مرا می مالند، پایمالم می کنند.
 ذوالنون: ابوالعیاض ذوالنون مصری از عارفان معروف قرن سوم هجری است. شکر نعمت...: یعنی من سپاس نعمت خداوند را بیشتر باید بگویم. صدیق: بسیار راستگو عاقبة الامر: سرانجام عبدالقادر گیلانی: عارف معروف و پیشوای سلسله ی قادریه عز اسمهُ: یعنی یاد و نام خداوند عزیز و بزرگ است. عزیز: لقب و عنوان فرمانروایان قدیم مصر یا لقب و عنوان وزیر فرمانروا عقوبت: عذاب فرعون: پادشاه مصر؛ در اینجا مراد پادشاه معاصر حضرت موسی (علیه السلام) است.
 فقه: دانشمند دین

گر نبودی امید...: معنی بیت اگر درویش به امید بهشت و ترس از دوزخ خدای را عبادت نمی کرد و طاعتش صرفاً برای رضای خدا بود، پایه ی قدرتش بر آسمان می رسید. مستوجب: سزاوار مسکنت: بی چیزی، تهیدستی
 و روزی از خدا...: معنی بیت اگر وزیر از خداوند به همان اندازه که از شاه می ترسد، به مقام فرشتگان می رسید.
 هاما: وزیر فرعون هر آینه: در هر صورت

خود آزمایی

- ۱- چه چیزی میراث پیغمبران دانسته شده است؟ علم
- ۲- بیت «ای که هرگز فرامشت نکنم هیچت از بنده یاد می آید؟» یعنی چه؟
 ۹۹۹۹
- ۳- راجع به زندگی نامه یکی از اولیا الله تحقیق نموده در کلاس درس بخوانید.
 ۹۹۹

نکته ادبی

شعر زیر را، یک بار بخوانید و طرز قرار گرفتن قافیه را در آن مشخص کنید:
 دوست شمار آنکه در نعمت زند لاف یاری و برادر خواندگی
 دوست آن باشد که گیرد دست دوست در پریشان حالی و درماندگی

سعدی

به این نوع شعر قطعه می گویند. اکنون به شکل قافیه در شعر توجه کنید:

.....○.....
○.....

قطعه، شعری است که در آن به پند و اندرز و مسائل اخلاقی و اجتماعی می پردازد و مصراع های دوم همه ی بیت های آن هم قافیه هستند.

ابن یمین فریومدی بزرگ ترین قطعه سرای تاریخ ادبیات ایران است.

منابع و مآخذ

فارسی دوره راهنمایی آموزش و پرورش
 زبان و ادبیات فارسی دوره متوسطه آموزش و پرورش
 سیرت رسول الله ﷺ مؤلف: رفیع الدین الحق بن محمد همدانی
 بوستان سعدی شیرازی
 کیمیای سعادت امام محمد غزالی
 دیوان شعر بابا طاهر عریان همدانی
 کلیه و دمنه نصرالله منشی
 نصیحة الملوک امام محمد غزالی
 فيه ما فيه مولانا جلال الدین محمد بلخی
 تذکرة الاولیا عطار نیشابوری
 مثنوی معنوی مولانای روم
 دیوان شعر نور الدین عبدالرحمن جامی
 ای خداوند فریاد دلم را بشنو (رسیدگی کن)
 ذات بدون شریک تویی من کمک کننده و حامی ندارم
 همه می گویند که طاهر فریادرس ندارد
 خداوند کمک کننده من است به کسی دیگر نیازی ندارم

از دست چشم و دل هر دو شاکی هستم
 چرا که چشم هرچه بیند دل نمنا می کند
 درست می کنم شمشیری که تیزی آن از فولاد باشد
 به چشم می زنم تا دلم آزاد شود

به صحرا نگاه می کنم در آنجا (عظمت و قدرت) تو را می بینم
 اگر به دریا نگاه کنم بازهم قدرت تو را می بینم
 به هر نقطه از زمین نگاه کنم از کوه و دره و دشت
 نشانی از قد زیبا و متناسب (قدرت و آفرینش) تو را می بینم

که گاهی از کنار گورستان گذر می کردم
 می دیدم حالت ثروتمندان و تهی دستان را
 نه تهی دستی بدون کفن در خاک رفت
 نه ثروتمندی یک کفن بیشتر با خودش مرده باشد.

فروغ دانایی

همنشین گوشه دانایی کتاب است
 روشنایی دانش کتاب است
 بدون اجر پاداش و منت، معلم، راهنما و استاد است
 به وسیله علم و دانش آرزوهای تو را برآورده می کند
 داخل کتاب مثل غنچه نوشگفته پر از ورق و برگ است
 آخرش ورق زدن کتاب از یک سینی درو مروارید بالاتر است
 به بیان نکات باریک می پردازد
 و هزاران نکته با ارزش را واضح می کند
 گاهی رازهای قرآن را بیان می کند
 و گاهی احادیث پیامبر ﷺ را نجوا می کند
 گاهی زندگی سلف صالحین را بیان می کند
 گاهی درباره آینده تو را خبر می دهد
 به هر یکی از این اهداف وقتی که گوش بکنی
 از مقصد اصلی فراموش نشو
 «جامی»

تحقیق در مورد کليلة و دمنه

کليلة و دمنه کتابی است از اصل هنری که در دوران ساسانی به فارسی میانه ترجمه شد.
 کليلة و دمنه کتابی پندآمیز است که در آن حکایت های گوناگون بیشتر از زبان حیوانات
 نقل شده است. نام آن از نام دو شغال با نام های کليلة و دمنه گرفته شده است.
 بخش بزرگی از کتاب اختصاص به داستان این دو شغال دارد.
 اصل تاریخچه کتاب: کليلة و دمنه در واقع تالیفی است مبتنی بر چند اثر هنری که مهم
 ترین آنها (پنجه تنتره) (به سانسکریت) به معنی پنج مصل و به زبان سانسکریت است.

در روایت سنتی برزویه (مہتر طبای پارس) در زمان خسرو انوشیروان را مؤلف این اثر می دانند. نام پهلوی اثر کیلیگ و دمنگ بود متأسفانه صورت پهلوی این اثر به دست ما نرسیده است. اما ترجمه‌ای از آن به زبان سریانی امروز در دست است. این ترجمه نزدیک ترین ترجمه از لحاظ زمانی به تالیف برزویه است.

ترجمه از فارسی به عربی: پس از اسلام روز به پوردادویه (ابن مقفع) آن را به عربی ترجمه کرد.

ترجمه ابن مقفع بسیار مقبول افتاد و مظهری از فصاحت در زبان عربی تلقی شد. ترجمه ابن مقفع امروز موجود است اما میان نسخ مختلف آن گاه تفاوت‌های زیادی دیده می‌شود.